

Analiza Instytutu Sobieskiego

nr 62, grudzień 2013 r.

dr Robert Zajdler

współpraca: Kamil Fijałkowski, Agnieszka Moroń

Znaczenie połączeń wzajemnych w budowie jednolitego rynku energii Unii Europejskiej. Wprowadzenie

**INSTYTUT
SOBIESKIEGO**

Instytut Sobieskiego
ul. Nowy Świat 27, 00-029 Warszawa
tel./fax: 0 22 826 67 47
tel.: 0 22 211 12 75
fax: 0 22 211 12 76

e-mail: sobieski@sobieski.org.pl
<http://www.sobieski.org.pl>

Spis treści

WSTĘP	3
EWOLUCJA REGULACJI PRAWNYCH UE DOTYCZĄCYCH POŁĄCZEŃ WZAJEMNYCH.....	4
Regulacje prawa pierwotnego UE	4
Regulacje prawa wtórnego UE	8
Regulacja rynku energii elektrycznej	8
Rynek gazu ziemnego	10
ZNACZENIE GOSPODARCZE POŁĄCZEŃ WZAJEMNYCH.....	12
PODSUMOWANIE.....	21

Znaczenie połączeń wzajemnych w budowie jednolitego rynku energii Unii Europejskiej. Wprowadzenie

Wstęp

Połączeniem wzajemnym (interkonektorem) jest infrastruktura umożliwiająca przesłanie energii elektrycznej lub gazu ziemnego pomiędzy państwami. Może ona łączyć zarówno sąsiadujące państwa np. członkowskie Unii Europejskiej (UE)¹, jak i przechodzić ponad granicami któregoś z nich, łącząc państwa nie będące sąsiadami. Interkonektor może łączyć również państwo Unii Europejskiej z krajem trzecim.

Z technicznego punktu widzenia połączenie wzajemne może mieć charakter zarówno sieci przesyłowej, jak i dystrybucyjnej. Z prawnego punktu widzenia wyróżnia się połączenia wzajemne mające charakter tzw. regulowanych połączeń wzajemnych², których investorem jest operator systemu przesyłowego oraz takie, których investorem jest inny podmiot, tj. nie będący operatorem systemu przesyłowego³.

Pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej (włączając kraje członkowskie EFTA⁴) funkcjonuje 263 połączeń wzajemnych (interkonektorów) elektroenergetycznych oraz 145 gazowych⁵, czyli infrastruktury łączącej odpowiednio systemy elektroenergetyczne i gazownicze sąsiadujących ze sobą państw, umożliwiając transgraniczny obrót energią elektryczną i gazem ziemnym⁶. Państwa UE są dodatkowo połączone z krajami spoza UE odpowiednio 95. połączeniami wzajemnymi elektroenergetycznymi i 30. gazowymi⁷.

Rozwój tej infrastruktury związany był z ewolucją polityki energetycznej UE. W początkowym okresie jej funkcjonowania problematyka połączeń wzajemnych nie była ujmowana *explicite* w regulacjach prawnych. Pozostawiono ją do uregulowania zainteresowanym państwom członkowskim. Postępująca wewnętrzna integracja rynku, której przejawem były nowe regulacje prawne dot. infrastruktury przesyłowej, prowadziła do wzrostu wzajemnej współpracy państw członkowskich, Komisji Europejskiej oraz stowarzyszeń branżowych.

Rozwój połączeń wzajemnych oraz regulacji prawnych ich dotyczących związany jest również z odpowiedzią na potrzeby technicznej współpracy na poziomie operatorów systemów przesyłowych sąsiadujących państw w celu optymalizacji zarządzania siecią. Postępująca integracja rynków krajowych energii elektrycznej i gazu ziemnego w ramach

¹ W dalszej części artykułu nie rozróżniamy okresów, w których obecna Unia Europejska miała formalnie inną nazwę, stosując dla ułatwienia wywodów obecnie obowiązującą nazwę do wcześniejszych okresów, chyba że konkretny aspekt wymaga *explicite* odniesienia do wcześniejszego nazewnictwa.

² Ang.: *regulated interconnector*.

³ Ang.: *merchant interconnector*.

⁴ Islandia, Liechtenstein, Norwegia, Szwajcaria.

⁵ *Statistical Yearbook 2011*, ENTSO-E.

⁶ Przy obliczeniach ilości interkonektorów elektroenergetycznych i gazowych uwzględniono połączenia pomiędzy państwami z punktu widzenia każdego krajowego operatora systemu przesyłowego zlokalizowanego po jednej stronie linii/infrastruktury przesyłowej w punkcie wejścia.

⁷ *Transmission Capacity Map*, ENTSOE, 2013.

UE stworzyła dodatkowo ekonomiczne uzasadnienie dla transgranicznej sprzedaży tych towarów.

W zależności od sposobu postrzegania środków wpływających na zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego państw członkowskich UE rozwój połączeń wzajemnych traktowany był jako środek realizacji tego celu. Inwestycje w połączenia wzajemne konkurują z inwestycjami we własne źródła wytwórcze czy też własne źródła pozyskania surowców. W tym zakresie połączenia wzajemne mogą być elementem polityki energetycznej UE, ale mogą być odmiennie traktowane przez poszczególne państwa.

Te wszystkie uwarunkowania wpływają na obecny status prawny i faktyczne znaczenie połączeń wzajemnych w UE. Występujące w tym zakresie różnice wynikają zarówno z marginesu swobody, jaki mają poszczególne państwa członkowskie w praktycznym wdrażaniu regulacji prawnych UE, krajowej polityki energetycznej oraz regionalnych uwarunkowań.

Celem niniejszego artykułu jest pokazanie, w oparciu o przybliżenie powyższych uwarunkowań, modelu wykorzystania połączeń wzajemnych w Europie. Stanowi on próbę udziału w dyskusji na temat tego, czy należałoby budować w Polsce więcej połączeń wzajemnych czy też bardziej racjonalne są inwestycje w nowe moce wytwórcze.

Ewolucja regulacji prawnych UE dotyczących połączeń wzajemnych

Regulacja prawna połączeń wzajemnych UE pojawiła się dopiero w latach 90-tych XX wieku w prawie wtórnym UE, tj. regulacjach tzw. pierwszego pakietu liberalizującego rynki energii elektrycznej i gazu ziemnego.⁸ Stworzenie modelu prawnego tej infrastruktury wynikało jednak z ewolucji prawa pierwotnego UE skutkującej wykształceniem się kilku celów strategicznych, których sposobem realizacji były właśnie interkonektory.

Regulacje prawa pierwotnego UE

Regulacja rynku energii elektrycznej i gazu ziemnego pozostawała w sferze zainteresowania UE od momentu jej powstania. Dwa z trzech traktatów stanowiących obecną Unię Europejską (Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Węgla i Stali oraz Traktat o Europejskiej Wspólnocie Energii Atomowej) bezpośrednio regulowały kwestie związane z rynkiem energii. Trzeci, tj. Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, pozostawił więcej kompetencji regulacyjnych poszczególnym państwom członkowskim, które były ograniczane ogólnymi zasadami prawa UE⁹. Traktat o Unii Europejskiej

⁸ Directive 98/30/EC of the European Parliament and of the Council of 22 June 1998 concerning common rules for the internal market in natural gas (OJ L 204, 21/07/1998, p. 1), Directive 96/92/EC of the European Parliament and of the Council of 19 December 1996 concerning common rules for the internal market in electricity (OJ L 27, 30.1.1997, p. 20).

⁹ K. Lenaerts, P. Van Nuffel, *European Union Law*, third edition 2011;

(TUE)¹⁰ i Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE)¹¹ dodatkowo potwierdziły znaczenie rynku energii w polityce Unii Europejskiej.¹²

W latach 60-tych XX w. powszechna dostępność, a także relatywnie niskie ceny ropy naftowej i węgla spowodowały, że infrastrukturalna integracja sektora energetycznego poprzez m.in. interkonektory nie była postrzegana jako element integrujący UE, a raczej brak tych połączeń zapewniał bezpieczeństwo energetyczne państw, stanowiąc o ich niezależności. Sektor energetyczny pozostawał w wyłącznym władztwie regulacyjnym państw członkowskich.

Pierwszym elementem integrującym rynek energii był Traktat o Europejskiej Wspólnocie Węgla i Stali (EWWiS), podpisany w 1951 r. Miał on zarówno cele polityczne (stworzenie ponadpaństwowej integracji), ale również cele gospodarcze – stworzenie jednolitego rynku obrotu tymi towarami pomiędzy umawiającymi się państwami. Zapewnienie wspólnej regulacji rynku węgla – podstawowego surowca do produkcji energii elektrycznej w tamtym okresie tworzyło podwaliny pod dalszą gospodarczą integrację tego rynku, początkowo na płaszczyźnie wyłącznie wsparcia technicznego sąsiadujących ze sobą podmiotów odpowiedzialnych za prace sieci elektroenergetycznych i gazowych.

Dokumentem, który przyczynił się do dalszej integracji UE (a tym samym i sektora energetycznego) był opublikowany w 1956 r. tzw. Raport Spaaka ("The Brussels Report on the General Common Market"), gdzie podkreślono, że integracja gospodarek sektor po sektorze może być mało skuteczna, a lepszym rozwiązaniem jest integracja horyzontalna oparta o stopniowe usuwanie barier celnych między integrującymi się państwami i tworzenie przez to jednolitego rynku. Raport zawierał projekt powołania Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (EWG) i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej (Euratom).

Założeniami EWG było doprowadzenie do powstania unii celnej, a później wspólnego rynku opartego m.in. na swobodzie obrotu towarami m.in. takimi jak energia elektryczna i gaz ziemny między państwami członkowskimi. Celem tego Traktatu, zgodnie z Preambułą było m.in. usuwanie barier dzielących Europę, które służyć miało „zagwarantowaniu stabilności w rozwoju”, „równowadze w wymianie handlowej i uczciwości w konkurencji”. Cele te miały być realizowane m.in. poprzez: zniesienie ograniczeń w swobodnym przepływie towarów i swobodzie świadczenia usług, wspólną politykę konkurencji oraz zbliżanie ustawodawstw państw członkowskich służące zapewnieniu funkcjonowania rynku wewnętrznego (art. 3 Traktatu). Realizacja tych celów miała być wzmocniona m.in. przez wsparcie finansowe udzielane przez Europejski Bank Inwestycyjny dla określonych sektorów gospodarki.

Traktat ten wprowadza wspólną przestrzeń gospodarczą opartą o reguły konkurencji i rynek wewnętrzny. Brak jest w nim bezpośredniego odniesienia do znaczenia oraz

¹⁰ Consolidated version OJ EU C 115 of 9.05.2008, p. 13;

¹¹ Consolidated version OJ EU C 115 of 9.05.2008, p. 45;

¹² R. Zajdler, *Legal Aspects of Electricity and Gas Interconnectors with Third Countries* [w:] R. Zajdler (red): *EU Energy Law, Legal constraints with the implementation of Third Liberalisation Package*, Cambridge Scholars Publishing 2012.

zasad funkcjonowania interkonektorów. Połączenia tego rodzaju funkcjonowały wówczas w UE, ale ich regulacja miała charakter odmienny. Były to połączenia, które obsługiwały podmioty zintegrowane pionowo¹³ i służyły one zapewnieniu współpracy o charakterze technicznym. Potraktowanie energii elektrycznej i gazu ziemnego jako towarów (co zostało potwierdzone w późniejszym okresie przez obecny Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej), stanowiło o konieczności zapewnienia ich swobodnej wymiany w ramach UE. Tym samym rozwój infrastruktury oraz zmiana struktury rynków krajowych stanowić miały w przyszłości środek realizacji tego celu.

Celem Traktatu o Europejskiej Wspólnocie Energii Atomowej (Euratom)¹⁴ było m.in.: połączenie przemysłów jądrowych poszczególnych państw, a przez to zapewnienie zintegrowanego rozwoju, szerokiego dostępu do zasobów energetycznych prowadzącego do modernizacji procesów technicznych i zapewniającego możliwość szerszego wykorzystania tej technologii między innymi w procesie produkcji energii elektrycznej. W powyższych regulacjach nie ma odniesienia do budowy połączeń wzajemnych. Działania integrujące polityki poszczególnych państw skupione były na zapewnieniu dostaw surowców oraz umożliwieniu wspólnych działań w dziedzinach kapitałochłonnych, których efekty mogłyby mieć charakter transgraniczny.

Istotnym uregulowaniem wprowadzonym przez kolejny traktat – Jednolity Akt Europejski (1986 r.) – była stopniowa integracja rynku wewnętrznego UE jako obszaru bez barier wewnętrznych, na którym zapewniona jest swoboda przepływu towarów, usług, kapitału i osób, która miała zakończyć się do dnia 31 grudnia 1992 r. Traktat wprowadził również nową istotną politykę w zakresie środowiska naturalnego. Ułatwił integrację gospodarczą państw członkowskich UE poprzez umożliwienie wprowadzania regulacji harmonizujących rynek wewnętrzny (jak np. pakiety legislacyjne dotyczące rynku energii) większością kwalifikowaną, zamiast wcześniej obowiązującej jednomyślności w Radzie. Miała ona zapewnić zachowanie, ochronę i poprawę jakości tego środowiska oraz zapewnić ostrożne i racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych (art. 25 Traktatu). Regulacje te odnoszą się jedynie pośrednio do problematyki interkonektorów, gdyż jednym z celów ich funkcjonowania jest zapewnienie racjonalnego wykorzystania surowców energetycznych oraz już wyprodukowanej energii elektrycznej. Stanowią one środek umożliwiający uniknięcie budowy nowych jednostek wytwórczych poprzez lepsze wykorzystanie mocy produkcyjnej w innym państwie członkowskim.

¹³ Pojęcie przedsiębiorstwa zintegrowanego pionowo zdefiniowane jest w art. 1 ust. 21 dyrektywy elektroenergetycznej (2009/72/WE) jako „przedsiębiorstwo energetyczne lub grupa przedsiębiorstw energetycznych, w których ta sama osoba lub te same osoby są uprawnione, bezpośrednio lub pośrednio, do sprawowania kontroli, a dane przedsiębiorstwo lub grupa przedsiębiorstw prowadzi co najmniej jedną z następujących działalności: działalność przesyłową lub działalność dystrybucyjną, oraz co najmniej jedną z następujących działalności: działalność w zakresie wytwarzania lub działalność w zakresie dostaw energii elektrycznej”. Analogiczne pojęcie odnoszące się do rynku gazu zdefiniowane jest w art. 1 ust. 20 dyrektywy gazowej (2009/73/WE).

¹⁴ Wersja skonsolidowana Traktatu Ustanawiającego Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (Dz. U. UE z 30.03.2013 C 84/1).

W 1988 r. Komisja Europejska zdecydowała się na prace nad dokumentem dotyczącym *Jednolitego Rynku Energetycznego*.¹⁵ Wyrażono w nim przekonanie, że konkurencja powinna stać się głównym czynnikiem procesu integrowania rynku energetycznego opartego na stosowaniu ogólnych zasad prawa UE. Zdaniem Komisji Europejskiej w procesie integracji rynku większą rolę powinna odgrywać konkurencja, a interwencja państwa na rynkach energii stawała się niezbędna w celu zapewnienia bezpieczeństwa dostaw i osiągnięcia celów klimatycznych (stanowiących element ochrony środowiska). W celu uniknięcia dodatkowych kosztów dla konsumentów i zakłóceń w funkcjonowaniu rynku wewnętrznego energii elektrycznej UE założyła, że interwencja publiczna w rynek energii musiała być zaplanowana „z wielką starannością”.

Kolejne zmiany w zakresie połączeń wzajemnych wprowadził Traktat z Maastricht (1992 r.). Definiując cele UE wyrażono przekonanie, iż jej zadaniem będzie popieranie m.in. harmonijnego i zrównoważonego rozwoju działań gospodarczych, wzrostu uwzględniającego środowisko naturalne, wysokiego stopnia konwergencji działań gospodarczych oraz spójności gospodarczej. Nowym elementem mającym znaczenie dla rozwoju interkonektorów było wprowadzenie polityki dotyczącej sieci transeuropejskich.

Zgodnie z art. 129b, obecna UE miała umożliwić „pełne czerpanie korzyści z ustanowienia obszaru bez granic wewnętrznych” oraz przyczynić się do ustanowienia i rozwoju sieci transeuropejskich w infrastrukturach transportu, telekomunikacji i energetyki (w energetyce tzw. „TEN-E”). Rozwój sieci energetycznych uwzględniał istotne znaczenie połączeń wzajemnych oraz sprzyjał interoperacyjności sieci krajowych i umożliwienia uzyskania do nich dostępu. Zwrócono również uwagę na potrzebę łączenia wysp, regionów zamkniętych i peryferyjnych z centralnymi regionami UE. Polityka ta zakładała współpracę między państwami członkowskimi przy znacznym zaangażowaniu UE. Stawiała za cel wspieranie połączeń transportowych, a przede wszystkim wzmacnianie współdziałania operacyjnego sieci krajowych i rozszerzenie ich dostępności.

W omawianych regulacjach brak jest *explicite* definicji połączenia wzajemnego oraz jego roli, gdyż ten fragment infrastruktury traktowano bardziej jako element sieci niż odrębny przedmiot regulacji. Tym niemniej z ekonomicznego punktu widzenia analiza rentowności inwestycji w TEN-E obejmowała analizę rentowności samego połączenia wzajemnego.

Rozwój TEN-E miał zasadnicze znaczenie dla skutecznego funkcjonowania rynku wewnętrznego energii. Uczestnicy rynku powinni mieć dostęp do wyższej jakości usług i większy wybór dostawców energii elektrycznej i gazu ziemnego w wyniku dywersyfikacji źródeł pozyskania energii. TEN-E odgrywał kluczową rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa i dywersyfikacji dostaw. Integracja TEN-E promowała zrównoważony rozwój, w szczególności poprzez poprawę powiązań między instalacjami wytwarzającymi energię ze źródeł odnawialnych i stosowania bardziej wydajnych technologii, a tym samym zmniejszenie strat i zagrożeń dla środowiska związanych z transportem i przesyłem energii.

¹⁵ Commission Working Document on an Internal Energy Market (COM(88)232 (1988)).

Traktat uzupełnił również postanowienia polityki w zakresie środowiska naturalnego. Zgodnie z art. 130(r) ust. 3 Traktatu, nakazano opracowywać tego rodzaju politykę w sposób, który zapewniłby m.in. gospodarczy rozwój Wspólnoty jako całości, starając się tym samym likwidować różne podejście do zagadnienia *energy mix* poprzez zapewnienie większej unifikacji.

Kolejny z traktatów – Traktat Amsterdamski (1996 r.) realizował cele w zakresie pogłębienia integracji gospodarczej. Z punktu widzenia rozwoju regulacji w zakresie połączeń wzajemnych istotne pozostaje nadanie znaczenia wysokiemu poziomowi ochrony środowiska jako jednej z zasad wymienionych w art. 2 Traktatu oraz wprowadzenie wymogu włączania ochrony środowiska we wszystkie polityki i działania UE (art. 6 Traktatu).

Dopiero zmiany wprowadzone ostatecznie przez Traktat z Lizbony (2009 r.), zwłaszcza zawarty tam art. 194 wprowadzający energetykę, jako odrębną politykę UE, nadał nowe znaczenie połączeniom wzajemnym.

Zgodnie z brzmieniem tego przepisu, „w ramach ustanawiania lub funkcjonowania rynku wewnętrznego oraz z uwzględnieniem potrzeby zachowania i poprawy stanu środowiska, polityka Unii w dziedzinie energetyki ma na celu, w duchu solidarności między Państwami Członkowskimi: (a) zapewnienie funkcjonowania rynku energii, (b) zapewnienie bezpieczeństwa dostaw energii w Unii, (c) wspieranie efektywności energetycznej i oszczędności energii, jak również rozwoju nowych i odnawialnych form energii oraz (d) wspieranie wzajemnych połączeń między sieciami energii. Przepis jednoznacznie wskazuje na wspieranie rozwoju interkonektorów jako metody integrowania rynku wewnętrznego UE. Jednakże wprowadza rozróżnienia, o jaki rodzaj połączeń wzajemnych chodzi projektodawcy, należy zatem uznać, że celem jest rozwój wszystkich połączeń (również z krajami trzecimi oraz połączeń handlowych), które realizują założone w tym przepisie cele. Rozwój interkonektorów traktowany jest jako element infrastruktury, ale również działalności gospodarczej, dzięki któremu realizowane są takie cele traktatowe jak budowanie rynku wewnętrznego, ochrona środowiska czy też bezpieczeństwo dostaw.

Regulacje prawa wtórnego UE

Równoległe ze zmianą przepisów prawa pierwotnego UE znaczenia nabierały rozwiązania zawarte w dyrektywach i rozporządzeniach uściślających powyższe wymagania. Istotne z punktu widzenia regulacji dotyczących połączeń wzajemnych było uchwalenie tzw. pierwszego pakietu liberalizacyjnego rynki energii elektrycznej i gazu ziemnego (dyrektywa 96/92/WE oraz dyrektywa 98/30/WE).

Regulacja rynku energii elektrycznej

Zgodnie z dyrektywą 96/92/WE utworzenie rynku wewnętrznego energii elektrycznej musi szczególnie wspierać wzajemne połączenia i kompatybilność (ang. *interoperability*) systemów (pkt 6 Preambuły), a praktyczną realizacją zasady spójności ekonomicznej UE jest zapewnienie takiego rozwoju infrastruktury, który zapewni

wewnątrzspółnotowy przesył energii elektrycznej (pkt 20 Preambuły). Działaniem, które wsparło te cele był rozwój TEN-E (pkt 21 Preambuły).

Dyrektywa nakładała na operatora systemu przesyłowego obowiązek publikacji co dwa lata raportu o potrzebach rozwoju połączeń wzajemnych z szacowanym harmonogramem (art. 6(2)). Nakłada również obowiązek określenia zasad korzystania z interkonektorów, które mogą dawać preferencje własnym źródłom wytwórczym nad transferami energii elektrycznej z połączonych systemów, jednakże wszelkie ograniczenia w tym zakresie muszą być oparte na transparentnych i publikowanych zasadach, zapewniających sprawne funkcjonowanie rynku wewnętrznego energii elektrycznej (art. 7(2), art. 8(2)).

Rozszerzenie znaczenia połączeń wzajemnych zawarte jest w dyrektywie 2003/54, będącej elementem tzw. drugiego pakietu liberalizującego rynek energii elektrycznej i gazu ziemnego. Zgodnie z tym aktem, budowa i utrzymanie połączeń wzajemnych powinny przyczyniać się do zapewnienia stabilnych dostaw energii elektrycznej (pkt 23 Preambuły). Potwierdzono zasadę, że operator systemu przesyłowego odpowiedzialny jest za dysponowanie połączeniami wzajemnymi na podstawie obiektywnych, publikowanych i niedyskryminujących kryteriów. Wprowadzono jednocześnie zapis, że stosowane przez operatora systemu przesyłowego kryteria dysponowania jednostkami wytwórczymi oraz połączeniami wzajemnymi powinny uwzględniać pierwszeństwo gospodarcze energii elektrycznej z dostępnych jednostek wytwórczych lub połączeń wzajemnych (art. 11). Nałożono na organy regulacyjne obowiązek monitorowania reguł zarządzania i alokacji zdolności połączeń wzajemnych (art. 23).

Uzupełnieniem powyższych regulacji jest rozporządzenie (WE) 1228/03¹⁶, będące częścią pakietu regulacyjnego, które regulowało dostęp do sieci dla transgranicznej wymiany i określało zasady zarządzania ograniczeniami. Zawierało ono definicję interkonektora (art. 2(1)), jako linię przesyłową, która przecina lub przebiega ponad granicą między państwami członkowskimi i która łączy krajowe systemy przesyłowe tych państw.

Rozporządzenie określało techniczne zasady funkcjonowania tego rodzaju połączeń, w szczególności zobowiązywało, aby operatorzy systemów przesyłowych otrzymali rekompensatę za koszty poniesione w wyniku zapewniania transgranicznych przepływów energii elektrycznej przez swoje sieci.

Ważnym elementem tego rozporządzenia jest uregulowanie po raz pierwszy na poziomie prawa UE kwestii połączeń wzajemnych handlowych (tzw. *merchant interconnectors*). Zgodnie z art. 7 nowe, bezpośrednie prądowe połączenia wzajemne mogą być,

¹⁶ Regulation (EC) No 1228/2003 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2003 on conditions for access to the network for cross-border exchanges in electricity (Text with EEA relevance).

na żądanie, wyłączone z przepisów dotyczących zasad alokacji (art. 6(6)), zasad dostępu strony trzeciej do sieci (art. 20) oraz zasad ustalania taryf (art. 23(2),(3),(4)), jeżeli spełnione są następujące warunki:

- a) inwestycja musi zwiększać konkurencję w dostawach energii elektrycznej;
- b) poziom ryzyka związanego z inwestycją jest taki, że inwestycja nie zostałaby dokonana bez zagwarantowania tego zwolnienia;
- c) połączenie wzajemne musi być własnością osoby fizycznej lub prawnej, nie będącej, przynajmniej w sensie swej formy prawnej, operatorem systemów, w które ma być wbudowane połączenie wzajemne;
- d) na użytkowników tego połączenia wzajemnego nakładane są opłaty;
- e) od chwili częściowego otwarcia rynku określonego w art. 19 dyrektywy 96/92/WE, żadna część kosztów kapitałowych lub operacyjnych połączenia wzajemnego nie została pokryta przez jakikolwiek składnik opłat poniesionych z tytułu użytkowania systemów przesyłowych lub dystrybucyjnych, połączonych za pomocą połączenia wzajemnego;
- f) zwolnienie nie wpływa ujemnie na konkurencję lub skuteczne działanie rynku wewnętrznego energii elektrycznej, lub na skuteczne funkcjonowanie regulowanych systemów, do których połączenie wzajemne jest przyłączone.

Powyższe zasady zostały przeniesione w aspekcie merytorycznym do zastępującego ten akt rozporządzenia 714/2009 oraz dyrektywy 2009/72, będącego częścią trzeciego pakietu liberalizacyjnego rynku energii elektrycznej i gazu ziemnego. Zostały one uzupełnione o szczegółowe rozwiązania mające na celu ujednoczenie funkcjonowania infrastruktury przesyłowej w ramach UE. Stworzyły również platformę do tworzenia nowych rozwiązań prawnych we współpracy stowarzyszeń operatorskich, regulatorów rynku energii oraz Komisji Europejskiej.

Rynek gazu ziemnego

W dyrektywie 98/30/WE zauważono rolę, jaką ma tranzyt gazu ziemnego przez sieci (w tym połączenia wzajemne) i zapewnienie transparentności w tym zakresie, jako element dalszej integracji rynku (pkt 3 Preambuły). Dalszy rozwój rynku powinien zapewnić wzajemne połączenie i kompatybilność łączonych sieci (pkt 8 Preambuły), a rozwój TEN-E zapewni dalszą integrację infrastruktury gazowej (pkt 18 Preambuły). Dyrektywa nakłada również obowiązek dostarczania przez operatora systemu przesyłowego wystarczającej informacji rynkowej, umożliwiającej efektywne funkcjonowanie połączonych systemów (art. 7(3)). Przepis art. 25 dyrektywy umożliwił ograniczenie do połączeń wzajemnych jeżeli umożliwienie takiego dostępu powodowałoby dla przedsiębiorstwa poważne problemy ekonomiczne z wypełnieniem zobowiązań z wcześniejszych umów zakupu gazu ziemnego, zwłaszcza wynikających z realizacji zasady *take-or-pay*. Przepis ten świadczył o próbie elastycznego podchodzenia do liberalizacji dostępu do połączeń wzajemnych.

Dyrektywa 2003/55, zastępująca powyższą regulację kładzie dodatkowo nacisk na dostępność połączeń wzajemnych z państwami trzecimi oraz większą integrację sieci tych państw z sieciami na terytorium UE (pkt 5 Preambuły). Zawiera również definicję połączenia wzajemnego (gazociąg międzysystemowy), przez który rozumie się linię przesyłową przekraczającą granicę między państwami członkowskimi wyłącznie w celu połączenia krajowych systemów przesyłowych tych państw członkowskich (art. 2 pkt 17).

Podobnie jak w regulacjach rynku energii elektrycznej, dyrektywa 2003/55 wprowadza zwolnienie od niektórych zasad rynku wewnętrznego dla tzw. połączeń wzajemnych handlowych (art. 22). Zwolnienie dotyczy nowej infrastruktury gazowej, przez którą rozumie się m.in. połączenia wzajemne państw członkowskich.

Wyłączenie dotyczy takich zasad rynku wewnętrznego jak: zasady dostępu strony trzeciej do sieci (art. 18), zasady dostępu do magazynowania (art. 19), zasady dostępu do gazociągów kopalnianych (art. 20) oraz zasad ustalania taryf (art. 25(2),(3),(4)), jeżeli spełnione są następujące warunki:

- a) inwestycja musi zwiększać konkurencję w dostawach gazu i poprawić bezpieczeństwo dostaw;
- b) poziom ryzyka związanego z inwestycją jest taki, że inwestycja nie miałaby miejsca bez zastosowania odstępstwa;
- c) infrastruktura musi być własnością osoby fizycznej lub prawnej, która jest osobą odrębną, przynajmniej w swojej formie prawnej, od operatorów systemów, w których to systemach infrastruktura zostanie wybudowana;
- d) na użytkowników tej infrastruktury nałożone są opłaty;
- e) odstępstwo nie wpływa szkodliwie na konkurencyjność i efektywne funkcjonowanie wewnętrznego rynku gazowego albo na sprawne funkcjonowanie systemu podlegającego regulacji, do którego infrastruktura jest podłączona.

Dostęp do połączenia wzajemnego na podstawie dyrektywy może być również ograniczony w sytuacji, gdy jego umożliwienie wpływa na poważne trudności ekonomiczne i finansowe przedsiębiorstwa gazowniczego, związane z realizacją wcześniej zawartych i realizowanych umów typu *take-or-pay* (art. 27).

Powyższe zasady zostały przeniesione w aspekcie merytorycznym do zastępującego ten akt rozporządzenia 715/2009 oraz dyrektywy 2009/73, będącego częścią trzeciego pakietu liberalizacyjnego rynku energii elektrycznej i gazu ziemnego. Zostały one uzupełnione o szczegółowe rozwiązania mające na celu ujednoczenie funkcjonowania tej infrastruktury w ramach UE. Stworzyły również platformę do tworzenia nowych rozwiązań prawnych we współpracy stowarzyszeń operatorskich, regulatorów rynku energii oraz Komisji Europejskiej.

Powyższe uregulowania prawne rynków energii elektrycznej i gazu ziemnego dały asumpt do dalszych, bardziej szczegółowych uregulowań kwestii związanych z funkcjonowaniem interkonektorów.

Regulacje prawne dotyczą takich kwestii jak: dostęp do sieci w aspekcie transgranicznym, koordynacja funkcjonowania połączeń wzajemnych, rozwój wspólnych norm i procedur dotyczących bezpieczeństwa, ustalanie wspólnych zasad dotyczących wykorzystania połączeń wzajemnych przez zainteresowane podmioty oraz wtórnego udostępniania niewykorzystanych mocy przesyłowych. Ujednoczeniu podlegają również usługi przesyłowe świadczonych na połączeniach transgranicznych, czyli zdolności przesyłowe oferowane jako produkty roczne, kwartalne, miesięczne, dzienne i śróddzienne, które na jednolitych zasadach mają być oferowane po obu stronach granicy. Zgodnie z rozporządzeniem 715/2009, alokacja tych produktów odbywać się będzie w ramach procedury aukcji, organizowanej na wybranej przez operatorów platformie handlującej zdolnościami. Dodatkowo operatorów systemów przesyłowych zobowiązuje się do zarezerwowania co najmniej 10% zdolności przesyłowej danego punktu na produkty krótkoterminowe o okresie do kwartału oraz co najmniej 10% zdolności na produkty średnioterminowe o okresie do roku. Pozostałe zdolności mogą być sprzedane w kontraktach długoterminowych na okres do 15 lat. Wymagane będzie również, aby minimalna przepustowość połączeń wzajemnych pomiędzy państwami stanowiła co najmniej 10% mocy generowanej w każdym z systemów.

Obrót energią elektryczną i gazem ziemnym odbywać się ma zatem przez dwa mechanizmy: zorganizowane rynki oraz aukcje zdolności przesyłowej. We wszystkich punktach połączeń międzysystemowych stosuje się ten sam model aukcji. Odpowiednie procesy aukcyjne rozpoczynają się jednocześnie w odniesieniu do wszystkich odpowiednich punktów połączeń międzysystemowych. W ramach każdego procesu aukcyjnego dotyczącego jednego standardowego produktu z zakresu zdolności, zdolność alokowana jest niezależnie od każdego innego procesu aukcyjnego; nie dotyczy to alokacji konkurującej zdolności, która następuje za porozumieniem bezpośrednio zaangażowanych operatorów systemów przesyłowych i za zgodą właściwych krajowych organów regulacyjnych¹⁷.

Znaczenie gospodarcze połączeń wzajemnych

Wzajemne połączenie infrastruktury przesyłowej sąsiadujących państw członkowskich UE wpływa na wewnętrzną integrację rynków energii. Alokacja kosztów i korzyści połączeń międzysystemowych podlega uniwersalnym regułom handlu międzynarodowego, gdzie optymalny rozwój współpracy prowadzi do ogólnej poprawy efektywności systemu i korzyści społecznych.

Rozwój interkonektorów w UE zwiększa bezpieczeństwo energetyczne. W przypadku nagłych zakłóceń dostaw energii możliwość wykorzystania mocy (pojemności) przesyłowych na połączeniach wzajemnych pozwala na solidarne wsparcie zagrożonego deficytem mocy regionu. Interkonektory zwiększają efektywność eksploatacji energii elektrycznej pozyskiwanej z różnych źródeł energii (w tym zwłaszcza źródeł odnawialnych), umożliwiając bilansowanie jej produkcji i przesyłu do optymalnego

¹⁷ Art. 8 ust 2. Rozporządzenia Komisji (UE) NR 984/2013 z dnia 14 października 2013 r. ustanawiające kodeks sieci dotyczący mechanizmów alokacji zdolności w systemach przesyłowych gazu i uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 715/2009.

poziomu popytu i podaży na zintegrowanym rynku. Dzięki połączeniom wzajemnym wzrasta efektywność funkcjonowania całego systemu energetycznego, następuje redukcja niewykorzystanej mocy oraz zmniejszenie wartości obowiązkowych pojemności rezerwowych.

Interkonektory gazowe w Europie – a szczególnie w Europie Środkowo-Wschodniej, stanowią ważny element infrastruktury, który może zwiększyć bezpieczeństwo całego regionu. Ze względu na stosunkowo niską dywersyfikację dostaw gazu do Europy, wzrost elastyczności systemu przesyłowego pomiędzy krajami może skutecznie poprawić efektywność całej sieci i zapewnić odbiorcom końcowym lepsze warunki dostawy, w tym lepsze ceny. W przeciwieństwie do interkonektorów elektroenergetycznych, wzajemne połączenia gazowe są w Europie mniej rozwinięte.

Z punktu widzenia zabezpieczenia dostaw gazu obecne lokalizacje połączeń wzajemnych nie zawsze odpowiadają regionom, w których spełniałyby one istotną rolę dywersyfikacyjną¹⁸, dlatego ich rozwój stanowi kluczowy element tworzenia jednolitego rynku gazu w UE. Zwiększenie mocy przesyłowych prowadzi również do efektywnego wykorzystania gazociągów, dla których najbardziej korzystne jest funkcjonowanie na maksymalnym poziomie operacyjnym¹⁹.

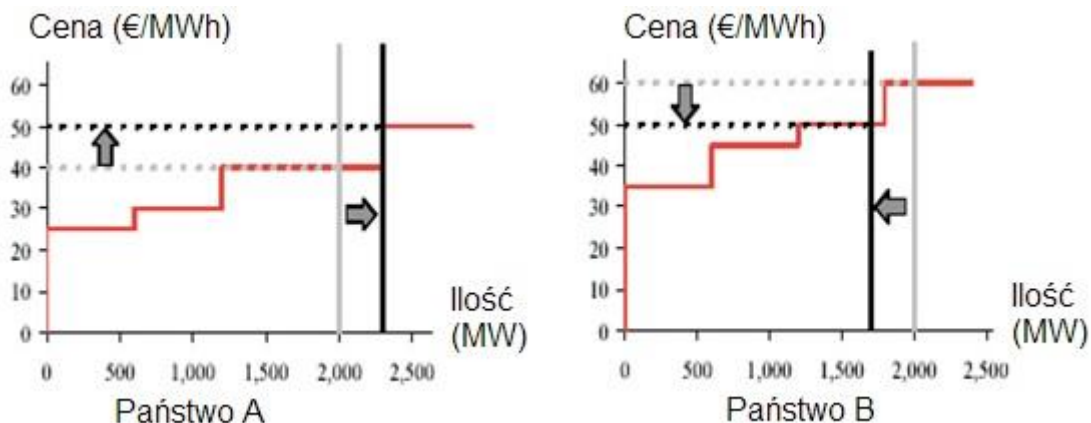
Rozbudowa interkonektorów oraz platform sprzedaży energii pomiędzy różnymi rynkami, wpływa na wzajemne kształtowanie się cen energii. Rysunek 3 to modelowy przykład²⁰ przedstawiający efekt swobodnej wymiany energii elektrycznej za pośrednictwem interkonektora pomiędzy dwoma krajami (A i B) charakteryzującymi się różnymi kosztami marginalnymi produkcji energii elektrycznej, gdzie popyt jest doskonale nieelastyczny i wynosi w każdym kraju 2000 MW.

¹⁸ A. Checci, *Gas Interconnectors in Europe: More than a Funding Issue*, Centre for European Policy Studies, kwiecień 2009 r., s. 1.

¹⁹ E.J. Omonbude, *Cross – border oil and gas pipelines and the role of the transit country*, Pelgrave Macmillan, 2013 r., s. 12.

²⁰ A. Jacottet, *Cross – border electricity interconnections for a well – functioning EU Internal Electricity Market*, The Oxford Institute for Energy Studies, czerwiec 2012 r., s. 2.

Rysunek 1. Model wymiany energii.

Źródło: A. Jacottet, "Cross – border electricity interconnections for a well – functioning EU Internal Electricity Market", The Oxford Institute for Energy Studies, str. 2.

Początkowo koszt krańcowy energii elektrycznej w kraju A wynosił 40 EUR/MWh oraz 60 EUR/MWh w kraju B. Za pośrednictwem interkonektora (o mocy co najmniej 300 MW) kraj A zaczął eksportować nadwyżkę energii elektryczną do kraju B, ponieważ posiadał bardziej konkurencyjne ceny. Natomiast konieczność dostarczenia większej ilości energii do sieci oraz podniesienie jej wartości do droższej o 50% ceny energii elektrycznej z kraju B, powoduje, że koszt krańcowy produkcji energii elektrycznej w kraju A rośnie do 50 EUR/MWh. Tymczasem producenci energii z kraju B ze względu na konkurencyjne dostawy z kraju A, zmniejszają wewnętrzną produkcję energii – co prowadzi do obniżenia krańcowego kosztu energii elektrycznej w kraju B do 50 EUR/MWh. W efekcie końcowym ceny w obydwu państwach równoważą się na tym samym poziomie.

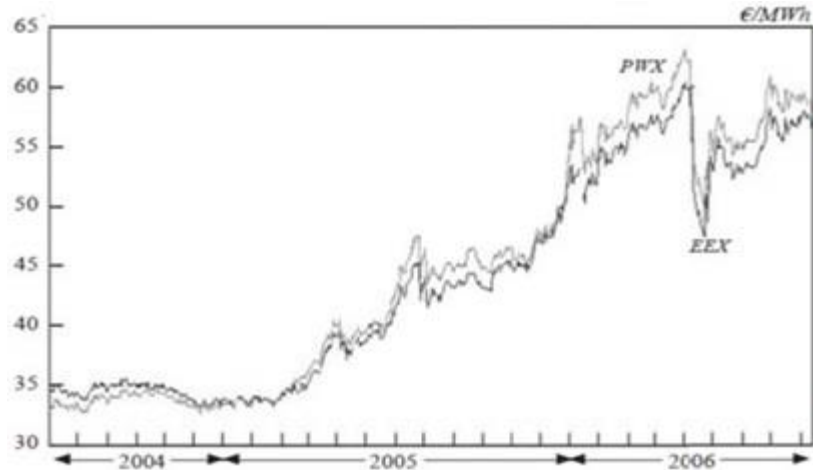
Omawiany model prowadzi do ogólnej poprawy sytuacji handlowej na dwóch rynkach. Jednak, gdy przyjmiemy dodatkową interpretację uwzględniającą sytuację konsumentów i producentów energii, zauważymy możliwość występowania efektu asymetrycznego rozkładu korzyści gospodarczych.

Kraj A pomimo uzyskania korzyści płynących z eksportu energii elektrycznej, zwiększył średnią cenę energii dla swoich mieszkańców, po drugiej stronie linii – mieszkańcy kraju B kupują tańszą energię, ale wpływy dla producentów energii (lub OSP) mogą być niższe ze względu na mniejszą przestrzeń cenową do nałożenia marży bądź niemożliwość konkurowania z tańszą ceną importowanej energii.

Ten prosty przykład pokazuje, że przy braku zachowania optymalnych wartości przesyłu i bilansu kosztów krańcowych produkcji energii na danych rynkach, korzyści wynikające z budowy interkonektora mogą być relatywnie różnie zlokalizowane. Istotnymi elementami optymalnej współpracy przy wykorzystaniu połączeń międzysystemowych jest odpowiednia charakterystyka miksu energetycznego pomiędzy dwoma krajami, koszty krańcowe produkcji energii z poszczególnych źródeł, struktura ich wzajemnej dystrybucji oraz regulacje taryfowe.

Zjawisko asymetryczności widać na przykładzie współpracy Francji i Niemiec, gdzie w 2001 r. powstała wspólna platforma wymiany energii elektrycznej Powernext. Od 2005 r. moc interkonektorów wynikała z niezależnych aukcji na rynku. Zauważono wtedy, że ceny energii elektrycznej z Francji zaczęły rosnać podążając za cenami niemieckimi²¹. Z powodu wysoko rozwiniętej sieci połączeń międzysystemowych zachodziła wzajemna konwergencja kształtowania się cen energii elektrycznej, co obrazuje wykres poniżej. W tej sytuacji Francuzi zaczęli dostrzegać utratę korzyści wynikającej ze współpracy z Niemcami. Ich koszt produkcji energii elektrycznej opartej na elektrowniach jądrowych przestał być głównym czynnikiem determinującym cenę energii, ponieważ integracja rynków spowodowała udział dodatkowego czynnika, jakim były ceny energii elektrycznej z niemieckich odnawialnych źródeł i elektrowni węglowych²².

Wykres 1. Ceny *spot* energii elektrycznej na giełdzie PWX (Francja) i EEX (Niemcy).

Źródło: L. Kapff, J. Pelkmans, *Interconnector Investment for a Well – functioning Internal Market*, str. 6.

W dniu 9 listopada 2010 r. nastąpiło połączenie rynków Centralnej i Zachodniej Europy (CWE) w ramach mechanizmu tzw. *market coupling*, co jeszcze bardziej wpłynęło na strukturę cen energii elektrycznej rynku dnia następnego (RDN) we Francji i Niemczech. Implementacja nowego mechanizmu na połączeniu francusko-niemieckim obowiązuje od 14 grudnia 2010 roku. Od tej pory aukcje mocy przesyłowych na połączeniach międzysystemowych są wykorzystywane do integracji cen *spot* energii elektrycznej.

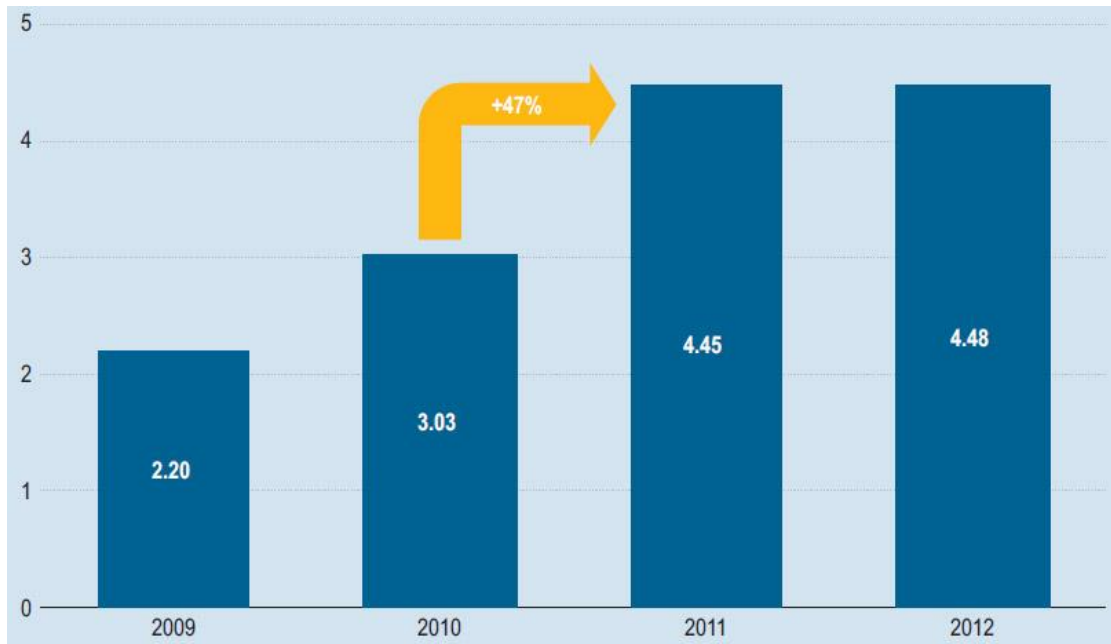
Implementacja nowego mechanizmu doprowadziła do bardziej efektywnego wykorzystania mocy interkonektora, co wpłynęło na wzrost dziennego obrotu energią elektryczną pomiędzy Francją i Niemcami. Zwiększenie płynności rynków spowodowało

²¹ L. Kapff, J. Pelkmans, *Interconnector Investment for a Well – functioning Internal Market*, Bruges – European Economic – Research Papers, 2010 r., s. 6.

²² L. Kapff, J. Pelkmans, *Interconnector...* (op. cit.), s. 7.

47 procentowy wzrost ilości przesyłanej energii między 2010 (3,03 TWh) a 2011 rokiem (4,45 TWh).

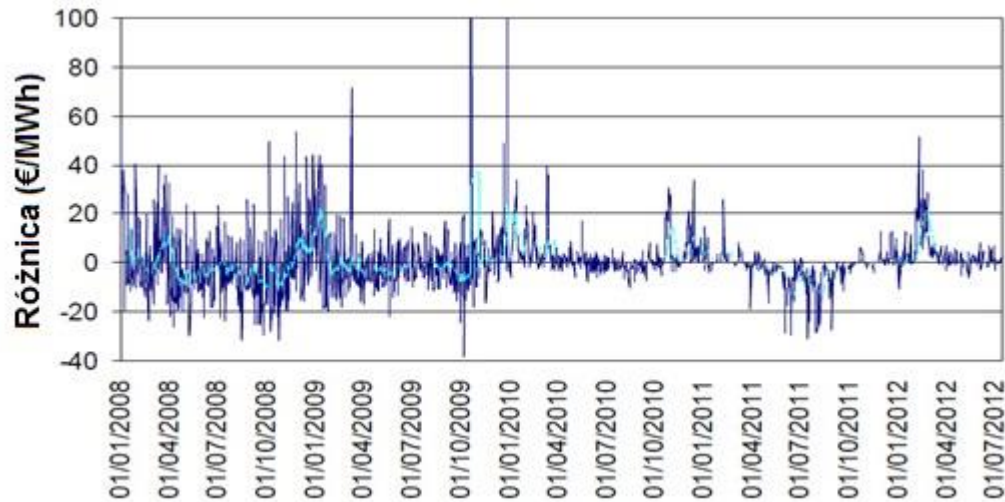
Wykres 2. Ilość przesyłanej energii (*intraday*) na połączeniu wzajemnym Francji i Niemiec w latach 2009-2012 (TWh).

Źródło: "Annual Report on the Results of Monitoring the Internal Electricity and Natural Gas Markets in 2012", ACER/CEER, listopad 2013, s. 90.

Pomimo wysokiego stopnia integracji systemu połączeń wzajemnych nie jest możliwe zachowanie doskonałej formy konwergencji cen. Zróżnicowanie miksu energetycznego oraz jego charakterystyki w obydwu krajach implikuje różne koszty krańcowe produkowanej energii w poszczególnych okresach.

Wykres 3. Rozpiętość cen energii elektrycznej na Rynku Dnia Następnego (RDN) Francji i Niemiec.

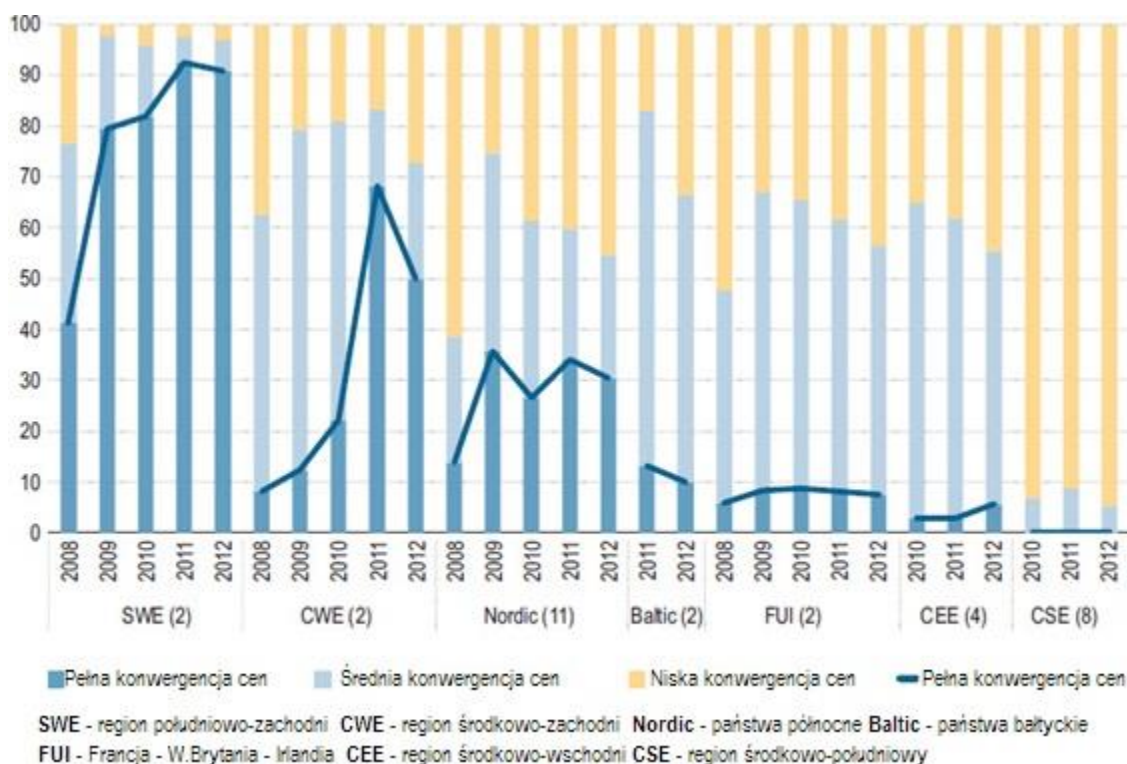

Źródło: “KTH Electrical Engineering, Impact of German Renewable Energies on the Spot Prices of the French – German Electricity Markets”, 2013, s. 31.

Idealne zbilansowanie czynników determinujących indeks ceny energii elektrycznej (produkcja energii wiatrowej, słonecznej, wodnej, jądrowej i z elektrowni opalanych węglem), na które dodatkowo wpływają niemierzalne wydarzenia związane z pogodą czy zmianą strategii politycznej wykorzystywania energii, będzie obarczone ryzykiem wahań i odchyłeń od średniej wartości cen *spot* na współpracujących rynkach.

Poziom konwergencji cen może być wskaźnikiem określającym integrację rynków, jednak pełna konwergencja wcale nie musi wyznaczać optymalnego poziomu współpracy. Wykres 2. przedstawia rozwój wzajemnego wpływu cen energii w regionach UE w ostatnich pięciu latach.

Wykres 4. Konwergencja cen w regionach Europy w latach 2008-2012 (%).

Źródło: “Annual Report on the Results of Monitoring the Internal Electricity and Natural Gas Markets in 2012”, ACER/CEER, listopad 2013, s. 62.

Utrzymany wysoki poziom konwergencji w regionie SWE (Hiszpania i Portugalia) wynika z dokonanych wcześniej inwestycji związanych z połączeniem tych rynków i utrzymującego się poziomu ich współzależności, przy braku w tym okresie czynników wyraźnie zmniejszających ten poziom.

Wyraźny jest spadek pełnej konwergencji cen w regionie Europy Środkowo-Zachodniej (CWE) z 68% na koniec 2011 do 50% w 2012 roku. Wynikało to przede wszystkim ze wzrostu wytwarzania energii elektrycznej z odnawialnych źródeł w Niemczech oraz spadku produkcji energii z elektrowni jądrowych we Francji i Belgii. Warto zauważyć, że zmniejszenie stopnia konwergencji cen nie wynikało z poziomu efektywności połączeń wzajemnych, które w tym regionie są dobrze rozwinięte. Tym niemniej brak połączenia wzajemnego między Litwą i innymi strefami handlowymi objętymi wymianą Nord Pool Spot doprowadził do zachowania niskiego poziomu konwergencji w regionie bałtyckim w 2012 r. Natomiast w dniu 3 czerwca 2013 r. powstał nowy obszar licytacji obejmując Łotwę i strefę Nord Pool Spot. Pozwala to na realizację aukcji pojemności przesyłowych pomiędzy Estonią i Łotwą oraz Litwą i Łotwą, co w przyszłości wpłynie na wzrost poziomu konwergencji cen w tym regionie²³.

²³ Annual Report on the Results of Monitoring the Internal Electricity and Natural Gas Markets in 2012, ACER/CEER, listopad 2013, s. 65.

Za przykład optymalnego rozwoju interkonektora elektroenergetycznego może posłużyć NorNed, który od października 2008 roku połączył Norwegię i Holandię. W tym przypadku połączenie wzajemne tworzy podwodna linia kablowa wysokiego napięcia o długość 576 km, pojemności 700 MW i napięciu ± 450 kV²⁴. Oprócz pozytywnego wpływu na zabezpieczenie dostaw energii, NorNed umożliwia komplementarne oddziaływanie dwóch rynków²⁵.

W norweskim miksie energetyczny dominuje hydroenergetyka, z kolei Holandia swoją produkcję opiera głównie na gazie i w mniejszym stopniu na węglu. Popyt na energię elektryczną w Norwegii jest bardziej stabilny niż w Holandii. Dlatego ustalono, że w celu efektywnego wykorzystania interkonektora Norwegowie będą eksportować swoją tańszą energię opartą na produkcji z elektrowni wodnych, w godzinach tzw. „peak’u” w Holandii, dzięki temu holenderskie elektrownie konwencjonalne zachowają optymalny poziom produkowanej energii w ciągu dnia. Natomiast Holendrzy będą eksportować swoją energię elektryczną do Norwegii w godzinach nocnych, co umożliwia zredukowanie ilości wykorzystywanej wody potrzebnej do produkcji energii w Norwegii. Korzyści handlowe wynikające z budowy interkonektora NorNed szacuje się na 40,9 mln EUR rocznie, które dzielone są w stosunku 50-50 pomiędzy operatorów systemu przesyłowego Norwegii i Holandii²⁶.

Przy inwestycjach związanych z budową połączeń wzajemnych istotne jest uwzględnienie zarówno korzyści handlowych dla operatorów interkonektora jak i korzyści społecznych dla konsumentów energii. Połączenie dwóch rynków przy wykorzystaniu interkonektora prowadzi do wymiany energii pomiędzy krajem, który posiada niższe ceny energii (np. ze względu na wysoki stopień konkurencyjności wśród producentów) oraz krajem o wyższych cenach (co wynika np. wysokich cen surowców wykorzystywanych do osiągnięcia określonego miksu energetycznego). Rysunek 5. przedstawia korzyści społeczne opierające się na różnicach cenowych względem poziomu pojemności połączenia wzajemnego.

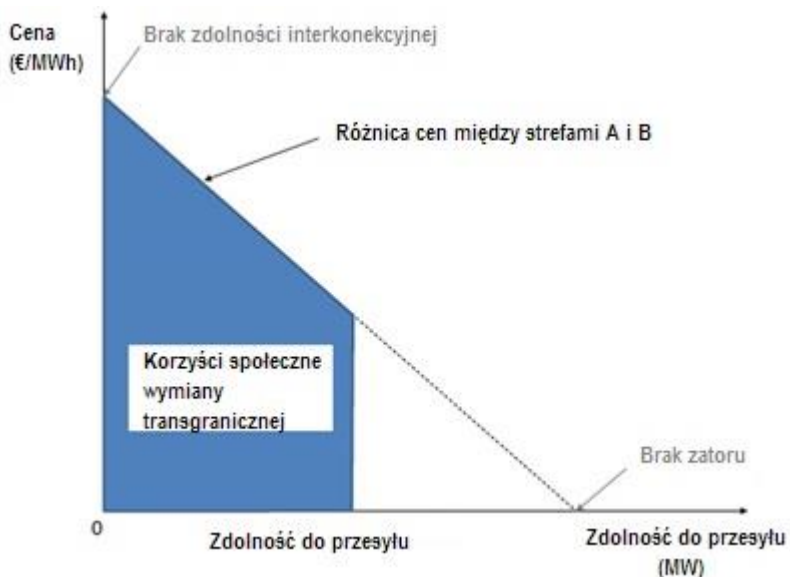
24

<http://www.abb.com/industries/ap/db0003db004333/4ada587c75f8d975c125774a00422545.aspx>.

²⁵ L. Kapff, J. Pelkmans, *Interconnector Investment for a Well – functioning Internal Market*, Bruges – European Economic – Research Papers, 2010 r., s. 17.

²⁶ M. de Nooij, *Social cost benefit analysis and energy policy*, Jacobs University, lipiec 2012 r., s.187.

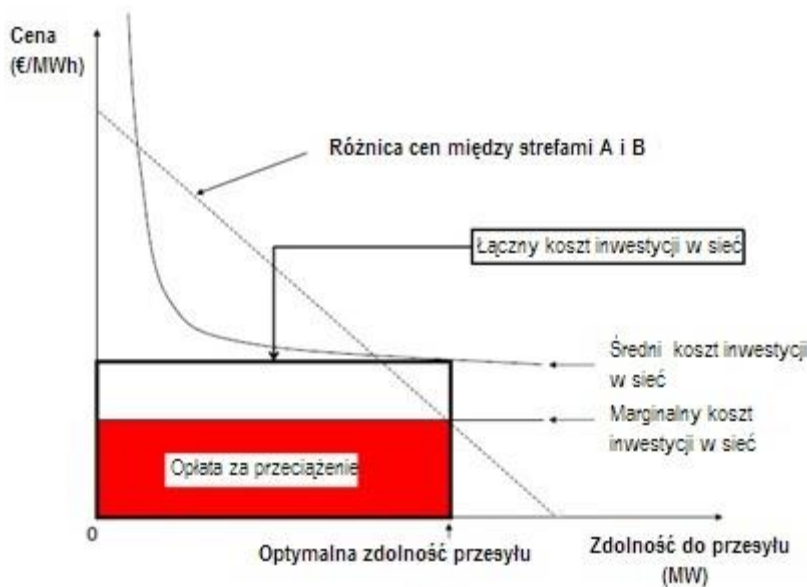
Rysunek 2. Korzyści z transgranicznej wymiany energii.

Źródło: "Regulatory risks for Merchant interconnectors in the European electricity network", *Microeconomix – Energy Focus*, str. 2.

Na dobrze skoordynowanym rynku operatorzy systemu przesyłowego wybierają optymalny poziom mocy interkonektora w momencie, gdy koszt zwiększenia mocy przesyłowej nie jest większy od korzyści społecznych płynących ze zwiększonej wymiany. Zatem moc interkonektora jest optymalna, gdy koszt krańcowy inwestycji przesyłowej jest równy marginalnym korzyściom społecznym.

Rysunek 3. Model optymalnej pojemności interkonektora z uwzględnieniem opłaty za przeciążenie.

Źródło: "Regulatory risks for Merchant interconnectors in the European electricity network", *Microeconomix – Energy Focus*, str.2

Podsumowanie

Dla dalszej integracji rynków energii elektrycznej i gazu ziemnego w UE elementem koniecznym jest wzmocnienie połączeń wzajemnych. Ich rozwój jest niezbędny dla zapewnienia konkurencji. Interkonektory są w Europie wciąż słabo rozwinięte. Wynika to z szeregu czynników:

1. Nowe pojemności przesyłowe w interkonektorach, pomimo pozytywnego efektu społecznego, tworzą zwycięzców i przegranych. Jeżeli ci drudzy nie uzyskają rekompensaty, mogą wyrażać sprzeciw wobec powstania nowojnwestycji.
2. Zachęty inwestycyjne w ramach pionowo zintegrowanego rynku energii mogą być skutecznie blokowane lub zniekształcane. Przedsiębiorstwa zintegrowane pionowo nie mają istotnych korzyści ze względu na rozwój systemu przesyłowego poprzez tworzenie nowych punktów wejścia do ich sieci i zwiększanie zewnętrznych dostaw energii. Jest to szczególnie wyraźne wobec dodatkowych mocy interkonektorów, a tym samym wzrostu konkurencyjności względem tradycyjnego rynku wewnętrznego.
3. Procedury planowania i autoryzacji inwestycji w nowe interkonektory są skomplikowane, czasochłonne i kosztowne. Brak zharmonizowanych regulacji często prowadzi do nadmiernych opóźnień. Budowa nowego interkonektora w zależności od przypadku może trwać nawet ponad dekadę. Tymczasem zbudowanie farmy wiatrowej lub elektrowni zasilanej turbinami gazowymi zajmuje ok. 2-3 lata. Z tego względu budowa nowych instalacji – a szczególnie opartych na tradycyjnej technologii – może okazać się atrakcyjną alternatywą, niekoniecznie zgodną z polityką UE, wobec inwestycji w interkonektory.
4. Decyzje o budowie połączeń wzajemnych handlowych pozostawiono przede wszystkim zainteresowanym państwom członkowskim. Powoduje to brak unifikacji w podejściu, konieczność uwzględniania przez inwestora ryzyka regulacyjnego związanego z naruszeniem istniejącej struktury i pozycji przedsiębiorstw na rynku oraz długotrwałość procesu inwestycyjnego. Również poziom „wynagrodzenia” dla inwestora może być minimalizowany przez krajowych regulatorów rynku, w celu zniechęcenia do podejmowania tego rodzaju inwestycji. Wynika z tego istotne ryzyko regulacyjne, które przekłada się na możliwości sfinansowania tej inwestycji kapitałem zewnętrznym.
5. Podejmując decyzje o budowie interkonektora inwestor musi uwzględniać również takie czynniki jak zmienność rynku, istniejący oraz przyszły miks energetyczny czy też zjawiska i czynniki wpływające na koszt krańcowy produkowanej energii i jej ceny rynkowej. W przypadku połączenia wzajemnego regulowanego, tego

rodzaju ryzyka przenoszone są na odbiorców tych towarów, zaś przy połączeniu wzajemnym handlowym, ponosi je głównie inwestor.

Wraz z końcem 2014 r. w Europie powinien powstać jednolity – zliberalizowany rynek energii. Tymczasem pojawia się coraz więcej obaw odnośnie sprawności funkcjonowania jego struktur względem stale zmieniającego się otoczenia geopolitycznego i ekonomicznego na świecie. Cały sektor energetyczny i jego rozwój w Europie ma być oparty na wolnorynkowym modelu²⁷. Największy wpływ na jego kształtowanie wywiera polityka klimatyczna i energetyczna, w której osiągnięcie rozwiązania zadowalającego dla każdego z krajów członkowskich, stanowi ogromne wyzwanie.

Biorąc powyższe pod uwagę, można zaobserwować dwa trendy. Z jednej strony polityka UE zmierza w kierunku coraz większego łączenia rynków energetycznych państw członkowskich w jeden zintegrowany technicznie i ekonomicznie rynek. W tym celu podejmowane są działania regulacyjne precyzujące funkcjonowanie tego rodzaju infrastruktury. Z drugiej strony brak jest jednakowej determinacji dla zapewnienia wystarczających zachęt dla inwestycji w interkonektory przez podmioty niezależne od operatorów systemów. Równocześnie, jak wynika z przedstawionych analiz ekonomicznych, budowa interkonektorów skutkuje powstaniem „zwycięzców” i „przegranych”. Tymi ostatnimi są zazwyczaj podmioty dotychczas dominujące na rynkach krajowych, dla których konfrontacja z rynkiem międzynarodowym rodzi dodatkowe ryzyka. Dużo łatwiej jest tym podmiotom udowodnić, że podobny cel gospodarczo-społeczny można osiągnąć poprzez budowę nowych mocy wytwórczych w kraju, aniżeli otwarcie rynku krajowego na mechanizmy rynku UE.

²⁷ L. Parmigiani, *The European Gas Market – A Reality Check*, IFRI, 2013 r, s. 3.